

נאמר בברייתא לגבי מוצא אבידה, שאם החזירה למקום שיראנה
הבעלים כאשר יצא ויכנס לביתו, אינו חייב מעתה ליטול בה כדין
שאר מוצא אבידה, מפני שנחשב הדבר שכבר הושבה לבעליה, ואם
נגנבה או אבדה האבידה חייב המוצא באחריותה. מבארת הגמרא
את הקושי: מאי נגנבה או אבדה חייב באחריותה? לאו שנגנבה
האבידה מביתו של השומר וכן שאבדה מביתו, ומבואר מכאן ששומר
אבידה חייב גם בגניבה ואבידה. מתרצת הגמרא: לא, מדובר שנגנבה
או אבדה במקום שהחזירה, שהשבה למקום כזה נחשבת כפשיעה
שגם שומר חנים חייב עליה. חזרת הגמרא ומקשה: והא קתני ברישא
שאם החזירה למקום שיראנה שוב אינו חייב ליטול בה, ומדוע חייב
אם נגנבה או אבדה ממקום זה. מתרצת הגמרא: אמר ליה רבה לרב
יוסף, הלא במאי עסקינן בגון שהחזירה בצדקה למקום שיראנה
הבעלים, ובאופן זה חייב כשנגנבה או אבדה ממקום זה, ומחשעם
שיבואר בגמרא להלן. ותרמי קתני – שני דינים נאמרו בברייתא
בהשבה למקום שיכולים הבעלים לראותה, והכי קתני – כך אומרת
הברייתא, הדין הראשון הוא, אם החזירה בשחרית למקום שיראנה,
ושכיח – ומצוי הדבר דעיל ונפיק – שהבעלים נכנס ויוצא מביתו ועל
ידי כן חזי לה – הוא רואה את האבידה, שוב אינו חייב ליטול בה,
כיון שבדאי יראו אותה הבעלים. והדין השני הוא, שאם החזירה
בצדקה למקום שיראנה, כיון דלא שכיח דעיל ונפיק – שאין מצוי
שהוא נכנס ויוצא לביתו שהלא הוא עוסק במלאכתו בשדה, דלא חזי
לה – שאינו עתיד לראות את האבידה בזמן הסמוך, ונגנבה או אבדה,
חייב באחריותה, שאין זה נחשב השהבה ומוטל עליו עדיין חיוב
אחריות לשומרה שלא תגנב ושלא תאבד, ואפילו לרבה חייב בגניבה
ואבידה כיון שהנחת האבידה במקום כזה נחשבת פשיעה.

איתביה רב יוסף לרבה, מהסיפא של הברייתא, לעולם הוא – מוצא
האבידה, חייב באחריות האבידה, עד שהחזירה לרשותו. מאי
לעולם, לאו – האם אין הכוונה שאפילו אם נגנבה מביתו של
המוצא חייב באחריותה, שמע מינה דשומר אבידה בשומר שגר דמי,
ולכן חייב בגניבה ואבידה. אמר ליה רבה לרב יוסף, מודינא לך
באבידת בעלי חיים שבהם חייב המוצא גם בגניבה ואבידה, שגניבה
ואבידה אצלם נחשבת כפשיעה, דכיון דנקמי להו נגידא ברייתא –
כיון שראה שהם מלומדים לצאת החוצה, שלכך אבדו מבעליהם, על
כן בעי נמייתא ויתירא – צריכים שמירה יתירה, ואם לא שומם
מגניבה ואבידה חייב, ושונה דינם משאר מטלטלין שבהם פטור על
גניבה ואבידה.

איתביה רבה לרב יוסף מברייתא הדורשת את הפסוק (דברים כב א)
הנאמר במצות השבת אבידה, השב תשיבם לאחיה, השב, אין לי
לומר שיוצא ידי חובת השבה אלא כשהשיבה בביתו של הבעלים,
אבל אם השיבה לגינתו ולחורבתו של הבעלים מנין שיוצא בזה ידי
חובת השבה, תלמוד לומר 'תשיבם', ללמוד שיוצא בהשבה מכל
מקום. מבארת הגמרא: מאי – מהו החידוש שיוצא ידי חובת השבה
כאשר הוא משיבה לגינתו ולחורבתו, אלימא – אם נאמר שמדובר
השיבה לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת, אם כן היינו

כמו שהשיבה לביתו, ואין בזה חידוש כלל שנפטר בכך מחיוב השבה,
ולמה הוצרכנו לרבות דין זה מהפסוק, אלא פשיטא שכוונת הברייתא
לרבות השבה לגינתו שאינה משתמרת ברוח שאינה מצויה
ולחורבתו שאינה משתמרת מרוח שאינה מצויה, ורק מרוח מצויה
היא משתמרת, שמע מינה ששומר אבידה בשומר חנם דמי, ולכך
נפטר בהשבה כזו, שאם היה בשומר שכר היה עליו להשיבה למקום
המשתמר גם מרוח שאינה מצויה. אמר ליה רב יוסף לרבה, לעולם
מדובר שהשיבה לגינתו המשתמרת לגמרי ולחורבתו המשתמרת
לגמרי, שדינו כשומר שכר שעליו לשמור גם מהזיקים הבאים על ידי
רוח שאינה מצויה, ודקא שרא לך אם כן היינו כמו שהשיבה לביתו,
ומה החידוש שנפטר בהשבה זו, הא קא משמע לן – השמיענו הפסוק
דלא בעינן דעת בעלים בהשבת אבידה, אלא אפילו אם לא ידעו
הבעלים בהשבה זו יצא בה ידי חובתו, וכדכרי אלעזר, דאמר רבי
אלעזר כפל – בין גנב וגולן ובין ארבעה שומרים, צריכינן דעת בעלים,
כלומר, שידעו הבעלים שהשיב את החפץ לרשותם, חזין מהשבת
אבידה, שיוצא ידי חובתו אפילו אם משיב שלא מדעת בעלים, שהרי
רביההו בן תורה השבות הרבה, שנאמר השב תשיבם, שתי פעמים.
אמר ליה אביי לרב יוסף, ואת לא תסקרא – בתמיה, האם אינך
סובר, דשומר אבידה בשומר חנם דמי, והא אמר רבי תימא בר אבא
אמר רבי יוחנן הפועל טענת גנב באבידה – אדם שמצא אבידה ובא
בעל האבידה ותבע אותו שייבנה לו, וטען המוצא שנגנבה ממנו,
ונשבע על כך בבית דין, ולאחר מכן באו עדים והעידו שהוא עצמו
גנבה, דינו כגנב ומשלם תשלומי כפל לבעלים. ואי סלקא דעתך –
ואם עולה על דעתך לומר ששומר אבידה בשומר שגר דמי, אמאי
משלם תשלומי כפל, כשנמצא שהוא גנבה, והלא מלכתחילה
כשטען השומר שנגנבה ממנו, קרנא בעי שלומי – עליו לשלם את
הקרן, כדין שומר שכר שחייב בגניבה ואבידה, וממילא לא שייך לחייב
אותו בכפל, לפי שאין חיוב כפל בטוען טענת גנב אלא אם כן טוען
טענה הפוטרת אותו ונשבע על כך בבית דין, ושומר אבידה זה כיון
שמתחייב לשלם את הקרן כשטוען שנגנבה ממנו אין שייך בו דין טוען
טענת גנב, ואינו מתחייב בכפל. אמר ליה רב יוסף לאביי, הלא במאי
עסקינן – כאן מדובר בגון שפועל טענת לבטים מזויין, שלסטים מזויין
שגניבה ליסטים מזויין נחשבת כאונס שאפילו שומר שכר
פטור עליו, וכיון שנמצא שטען שגר והוא עצמו גנבה חייב כפל כשאר
טוען טענת גנב, ובאמת בשאר טענת גניבה בשומר אבידה משלם קרן,
ואין שייך שם דין 'טוען טענת גנב' כלל. אמר ליה אביי לרב יוסף, והרי
לבטים מזויין גולן הוא ולא גנב, כיון שבא לגולל מדעת הבעלים ואינו
מתחבא מהם, ואם כן לא שייך לומר שדין טוען טענת גנב בשומר
אבידה הוא כשטוען טענת לסטים מזויין, שכיון שלסטים מזויין גולן
הוא, שוב אינו טוען טענת גנב אלא טענת גזילה, ואין בו דין כפל כלל.
אמר ליה רב יוסף לאביי, שאני אומר שלבטים מזויין אף על פי
שמתכוין לגזול בחזקה מיד הבעלים, מכל מקום כיון דמיטמר – נחבא,
מאנינשי, גנב הוא ולא גולן.

איתביה, הקשה

בבא קמא דף נז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קסט

הברייתא דנה מדוע נאמר בתורה דין שליחות יד בין בשומר חנים
(שמות כב ז) ובין בשומר שכן (שם י), שהרי אפשר ללמוד בקל וחומר
משומר חנים הקל הפטור מגניבה ואבידה לשומר שכן החמור החייב
בזה. דוחה הברייתא: לא – אין ללמוד זאת, אם אמרת, בשומר חנים
שחייב בשליחות יד, הרי זהו מפני שיש בו חומרא שכן משלם תשלומי
כפל כשטוען שהפקדון נגנב ממנו ונשבע על כך ופטור ושוב נמצא
שהוא עצמו גנבה, והאם מפני כן תאמר שיש חיוב שליחות יד גם
בשומר שכן שהוא קל ממנו בכך שאינו משלם תשלומי כפל, שכיון
שחייב בגניבה ואבידה, הרי כשהוא טוען נגנבה מיד הוא מתחייב
לשלם את הקרן, ולפיכך אף אחר כך כשנמצא שלא כדבריו, אלא
שהוא עצמו גנבה, אינו מתחייב בכפל, שהרי לא פטר עצמו
מתשלומים. ומאחר ששומר שכן קל בזה משומר חנים, אין ללמוד
להתחייב בשליחות יד משומר חנים החמור ממנו. עד כאן דברי
הברייתא. ומעתה קשה, ואי סלקא דעתך שלמים מוזין נגב הוא,
נמצא שיש בשומר שכן מקרה שהוא משלם תשלומי כפל, וזה
באופן שמוען מענת גניבת הפקדון על ידי לסיים מוזין, ובהו גם
שומר שכן פטור, שאנוס הוא, ואם נמצא שנשבע לשקר, מתחייב
בכפל, כיון שפטור את עצמו בטענת גניבה. ועל כרחך שלמים מוזין
גולן הוא ולכך אם פטור עצמו בטענה זו לא יתחייב בכפל, שאין חיוב
כפל אלא כשפטור את עצמו בטענת גניבה. אמר ליה רב יוסף, הכי
קאמר, לא, אין ללמוד שליחות יד בשומר שכן משומר חנים, שאם
אמרת בשומר חנים שחייב, זהו מפני שיש בו חומרא שכן משלם
תשלומי כפל בכל טענותיו, דהיינו בכל טענת גניבה שהוא, והאם
תאמר שיש חיוב שליחות יד גם בשומר שכן שאינו משלם תשלומי
כפל אלא במוען מענת לסיים מוזין ולא בשאר טענת גניבה.
ומעתה אף שיש כפל בשומר שכן, עדיין חמור הימנו שומר חנים שיש
בו יותר מקרי כפל מבשומר שכן.

קושיא נוספת על רב יוסף: אייתיביה אביי, נאמר בתורה בפרשת שואל
(שמות כב ג) 'ונשבע או מת, בעליו אין עמו שלם ושלם, אין לי
ללמוד שחייב לשלם אלא בשבועה ומתה, אבל בגניבה ואבידה,
נמין אמרת קל וחומר, ומה שומר שכן שפטר בו הכתוב מלשלם
בשבועה ומתה, ואף על פי כן חייב לשלם בגניבה ואבידה, שואל
שחייב לשלם בשבועה ומתה, אינו דין שחייב בגניבה ואבידה, וזהו
קל וחומר שאין עליו תשובה, שאי אפשר לפרוך אותו. הגמרא
מבארת את הקושיא, ואי סלקא דעתך שלמים מוזין נגב הוא,
אמאי – מדוע אמרו שאין עליו תשובה, והרי איכא למפרך – אפשר
להשיב על הקל וחומר ולומר מה לשומר שכן שמה שהוא חייב
בגניבה ואבידה הרי זהו משום שחמור הוא משואל, שכן משלם
תשלומי כפל במוען מענת לסיים מוזין, ואילו השואל אינו מתחייב
בכפל בטענה זו, לפי שהשואל חייב לשלם את הקרן גם כשנגנבה ממנו
על ידי לסיים מוזין, ואין ללמוד את השואל שהוא קל משומר שכן
החמור. אמר ליה רב יוסף, קסבר האי תנא שאין זו פירכא משום
שקרינא בלא שבועה – מה שמשלם השואל קרן ואינו יכול להפטר
בשבועה כשאומר שנגנבה על ידי לסיים מוזין, עדיפא – חמורה יותר
מכפילא בשבועה – מתשלומי כפל שמתחייב השומר שכן רק לאחר
שנשבע על טענה זו ונמצא בידו, וטעם הדבר, שחיוב הכפל אינו
חומרא בדין שומר שכן, מאחר שאינו מתחייב בו רק לאחר שנשבע
לשקר, ואם כן החיוב הוא על כך שנשבע לשקר, ולא מפני שדינו של
שומר שכן חמור מדינו של שואל.

הגמרא מנסה להביא ראיה לרב יוסף: לימא מסייע ליה, שנינו
בברייתא, השומר פרה מהבירו ונגנבה, ואמר הלה – השוכר, הריני
משלם ואיני נשבע, אף שיכול הייתי להשבע על כך שנגנבה ולהפטר
מלשלם, ואחר כך נמצא הנגב, משלם הגנב את תשלומי הכפל
לשוכר. סבריה – סברו החכמים שרצו להביא ראיה מברייתא זו לרב

יוסף, שהברייתא פשיטת רבי יהודה דאמר ששוכר כנושא שכן
(שומר שכן) דמי, ומתחייב בגניבה ואבידה, ולא כדעת רבי מאיר
שדינו כשומר חנים ופטור בזה, ומדקתני בברייתא ואמר הריני משלם
ואיני נשבע, מכלל – יש לדייק מזה דאי בעי – שאם היה רוצה
השוכר, פטר ליה נפשיה – היה פטר את עצמו בשבועה ונפטר
מלשלם. ומעתה יש לשאול, הכי דמי – באיזו גניבה מדובר, בפטות
יש לומר שקנן דקא מעין השוכר, מענת גניבה שנגנבה הימנו על ידי
לסיים מוזין, שאם היה מדובר בגניבה רגילה, לא היה השוכר יכול
להפטר אפילו אם היה נשבע כדבריו, כיון שדין השוכר כשומר שכן
שחייב על גניבה רגילה, וקתני עוד בברייתא, ואחר כך נמצא הנגב
משלם תשלומי כפל לשוכר, שמע מינה שלמים מוזין נגב הוא,
שאם היה דינו כגולן, לא היה נהג בו דין תשלומי כפל. דוחה הגמרא:
אמר – אמרו בני הישיבה, מי סברת – האם הנה שוכר, שברייתא זו
היא פשיטת רבי יהודה דאמר ששוכר כנושא שכן דמי, הלא –
שמה, התנא של ברייתא זו פרבי מאיר סברא ליה, דאמר ששוכר
כשומר חנים דמי ופטור גם בגניבה רגילה, ולפיכך אפשר לומר
שמדובר בגניבה רגילה ואין הוכחה שלסיים מוזין גנב הוא. דחייה
נוספת דוחה הגמרא: איבעית אימא, שגם אם התנא של הברייתא
סובר כרבי יהודה, עדיין אין ראיה מכאן לרב יוסף, שיש לומר
כדמחליף רבה בר אבבה בין שמות התנאים בברייתא ותני – וגורס
בברייתא, שוכר כיצד משלם, רבי מאיר אומר ששומר שכן רבי
יהודה אומר ששומר חנים, ונמצא שגם אם הברייתא כרבי יהודה
אפשר לומר שמדובר בגניבה רגילה ומכל מקום פטור השוכר מלשלם
אם ישבע כדבריו שנגנבה, שהרי דעת רבי יהודה ששוכר דינו כשומר
חנים. דחייה נוספת לראיית הגמרא: רבי זירא אמר, הלא כמאי
עסקינן, במוען השוכר מענת לסיים מוזין, ונמצא שנגנב על ידי
לסיים מוזין, ולכן חייב הגנב לשלם כפל, מכיון שהיתה זו לפי
האמת גניבה רגילה, וכיון שהשוכר שילם ולא נשבע בטענתו שהיה
זה לסיים מוזין, מקבל את הכפל:

שנינו במשנה, נפלה בהבמה לגינה ונהנית, משלמת מה שנהנית ולא
מה שהזיקה:

הגמרא מפרשת במה היתה הנאתה בנפילתה לגינה: אמר רב, מה
שאמרה המשנה שנהנתה, המדובר הוא בנחבטה בנפילה זו, שנפלה
על התבואה ורמסה אותה ונתקלקלה, ונהנתה מהתבואה לפי שעל
ידיה לא לקתה מהקרקע, ועל כן משלמת כפי הנאתה ולא כפי הזיקה,
כיון שהנפילה היתה באנוס. שואלת הגמרא: האם יש לדייק מדבריו
שמה שאמרה המשנה שמשלמת מה שנהנתה זהו רק בנחבטה, אבל
אם נפלה לגינה ואכלה מתבואתה, וזו היתה הנאתה בה, שאפילו מה
שנהנית אינה משלמת, ואם כן הוא, לימא שרב למעמיה – לשיטתו
הוא הולך, דאמר רב, אם הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא
ברשות ואכלה אותם בהמתו של בעל הבית וחזקה בהם, פטור
המכניס, שהיה לה שלא תאכל, וכאן גם כן טוען בעל הבמה שעל
מה שנפלה אין לתובעו, לפי שנפלה באנוס, ומה שאכלה אחר כך גם
כן לא ישלם, שהיה לה שלא תאכל. דוחה הגמרא: אמרי – אמרו בני
הישיבה, הכי השתא – האם כך הוא הדבר לדמות בנייהם, אימור
דאמר רב הושע – כל מה שאמר רב שם שהיה לה שלא תאכל, זהו
רק תיבא דאיתקא היא – היכן שניזוקה הבמה, דמיצי אמר ליה
מריה דפריי לא משלמנא – שיכול לומר בעל הפירות לבעל הבמה
שאינו חפץ לשלם על מה שניזוקה, לפי שהיה לה שלא תאכל, אבל
לאיזניק היא אחריני דפטרנה לשלומי מי אמר – לפטורה לשלם על
מה שהזיקה אחרים, האם גם זאת אמר רב, ואין זה כלול בדבריו שם,
ואין לומר כן.

הגמרא מבארת את דברי רב: אלא